

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG
KHOA KHOA HỌC CƠ BẢN

Th.s: Ngô Cẩm Tú
Th.s: Trần Thùy Linh
Th.s: Phùng Thanh Hoa
Th.s: Đặng Thị Kim Dung

BÀI GIẢNG
KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC - LÊNIN

Tài liệu lưu hành nội bộ

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG
KHOA KHOA HỌC CƠ BẢN

Th.s: Ngô Cẩm Tú
Th.s: Trần Thùy Linh
Th.s: Phùng Thanh Hoa
Th.s: Đặng Thị Kim Dung

BÀI GIẢNG
KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC LÊNIN

Thái Nguyên, tháng 12 năm 2022

MỤC LỤC

Mục lục.....	3
Các từ viết tắt.....	8
Một số thuật ngữ.....	8
Mở đầu.....	10
Chương I. ĐỐI TƯỢNG, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU VÀ CHỨC NĂNG CỦA KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC – LÊNIN	11
Nội dung chính của chương.....	11
Mục tiêu cần đạt được của chương.....	11
Bài 1: Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của kinh tế chính trị Mác - Lênin (Số tiết: 2 tiết).....	11
1.1. Khái quát sự hình thành và phát triển của kinh tế chính trị Mác – Lênin	11
1.1.1. Từ thời kì Cổ đại đến thế kỷ XVIII.....	11
1.1.2. Từ sau thế kỷ XVIII đến nay.....	13
1.2. Đối tượng, mục đích và phương pháp nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin	14
1.2.1. Đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin	14
1.2.2. Mục đích nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin.....	14
1.2.3. Phương pháp nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin	15
1.3. Chức năng của kinh tế chính trị Mác – Lênin	15
1.3.1. Chức năng nhận thức.....	15
1.3.2. Chức năng thực tiễn.....	16
Câu hỏi, bài tập.....	16
Bài tập cuối chương.....	16
Tài liệu tham khảo	18
Chương II. HÀNG HÓA, THỊ TRƯỜNG VÀ VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ THAM GIA THỊ TRƯỜNG.....	19
Nội dung chính của chương.....	19
Mục tiêu cần đạt được của chương.....	19
Bài 2: Lý luận của C.Mác về sản xuất hàng hoá và hàng hoá (Số tiết: 2 tiết)	19
2.1. Lý luận của C.Mác về sản xuất hàng hoá và hàng hoá	19
2.1.1. Sản xuất hàng hoá.....	19
b. Điều kiện ra đời của sản xuất hàng hoá.....	19

2.1.2. Hàng hoá.....	20
2.1.3. Tiền tệ.....	23
2.1.4. Dịch vụ và quan hệ trao đổi trong trường hợp một số yếu tố khác hàng hoá thông thường ở điều kiện hiện nay.	25
2.3. Vai trò của một số chủ thể tham gia thị trường.....	32
2.3.1. Người sản xuất.....	32
2.3.2. Người tiêu dùng.....	32
2.3.3. Các chủ thể trung gian trong thị trường.....	32
2.3.4. Nhà nước.....	33
Câu hỏi, bài tập.....	33
Bài tập cuối chương.....	33
Tài liệu tham khảo.....	35
Chương III. GIÁ TRỊ THẶNG DƯ TRONG NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG.....	36
Nội dung chính của chương.....	36
Mục tiêu cần đạt được của chương.....	36
Bài 4: Lý luận của C.Mác về giá trị thặng dư (Số tiết: 2 tiết).....	36
4.1. Nguồn gốc của giá trị thặng dư.....	36
4.2. Bản chất của giá trị thặng dư.....	43
4.3. Các phương pháp sản xuất giá trị thặng dư.....	43
Bài 5: Tích lũy tư bản (Số tiết: 2 tiết).....	45
5.1. Bản chất của tích lũy tư bản.....	45
5.2. Những nhân tố ảnh hưởng tới quy mô của tích lũy tư bản.....	45
5.3. Một số hệ quả của tích lũy tư bản.....	46
Bài 6: Các hình thức biểu hiện của giá trị thặng dư trong nền kinh tế thị trường (Số tiết: 2 tiết).....	47
6.1. Lợi nhuận.....	47
6.2. Lợi tức.....	50
6.3. Địa tô tư bản chủ nghĩa.....	51
Câu hỏi, bài tập.....	53
Bài tập cuối chương.....	53
Tài liệu tham khảo.....	55
Chương IV. CẠNH TRANH VÀ ĐỘC QUYỀN TRONG NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG.....	56

Nội dung chính của chương.....	56
Mục tiêu cần đạt được của chương.....	56
Bài 7: Cạnh tranh và độc quyền trong nền kinh tế thị trường (Số tiết: 3 tiết).....	56
7.1. Cạnh tranh ở cấp độ độc quyền trong nền kinh tế thị trường.....	56
7.2. Lý luận của V.I.Lênin về các đặc điểm kinh tế của độc quyền và độc quyền nhà nước trong nền kinh tế thị trường tư bản chủ nghĩa.....	60
7.3. Biểu hiện mới của độc quyền, độc quyền nhà nước trong điều kiện ngày nay; vai trò lịch sử của chủ nghĩa tư bản.....	67
Câu hỏi, bài tập.....	74
Bài tập cuối chương.....	74
Tài liệu học tập.....	76
CHƯƠNG V. KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VÀ CÁC QUAN HỆ LỢI ÍCH Ở VIỆT NAM.....	78
Nội dung chính của chương.....	78
Mục tiêu cần đạt được của chương.....	78
Bài 8: Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam (Số tiết: 2 tiết).....	78
8.1. Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	78
8.1.1. Khái niệm kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	78
8.1.2. Tính tất yếu khách quan của việc phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	81
8.1.3. Đặc trưng của kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	82
8.2. Hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	84
8.2.1. Sự cần thiết phải hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	84
8.2.2. Nội dung hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam.....	86
Bài 9: Các quan hệ lợi ích ở Việt Nam (Số tiết: 2 tiết).....	88
9.1. Lợi ích kinh tế và quan hệ lợi ích kinh tế.....	88
9.1.1. Lợi ích kinh tế.....	88
9.1.2. Quan hệ lợi ích kinh tế.....	91
9.2. Vai trò Nhà nước trong đảm bảo hài hòa các lợi ích.....	94
9.2.1. Bảo đảm lợi ích hợp pháp, tạo môi trường thuận lợi cho hoạt động tìm kiếm lợi ích của các chủ thể kinh tế.....	94

9.2.2. Điều hòa lợi ích giữa cá nhân – doanh nghiệp – xã hội	94
9.2.3. Kiểm soát, ngăn ngừa các quan hệ lợi ích có ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển xã hội	95
9.2.4. Giải quyết những mâu thuẫn trong quan hệ lợi ích kinh tế	95
Câu hỏi, bài tập	95
Bài tập cuối chương	96
Tài liệu học tập	97
CHƯƠNG 6. CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA VÀ HỘI NHẬP KINH TẾ QUỐC TẾ CỦA VIỆT NAM	99
Nội dung chính của chương	99
Mục tiêu cần đạt được của chương	99
Bài 10: Công nghiệp hoá, hiện đại hoá ở Việt Nam (Số tiết: 2 tiết)	99
10.1. Khái quát về cách mạng công nghiệp và công nghiệp hoá	99
10.1.1. Khái quát về cách mạng công nghiệp	99
10.1.2. Công nghiệp hóa và các mô hình công nghiệp hóa trên thế giới	101
10.2. Tính tất yếu khách quan và nội dung của công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở Việt Nam	104
10.2.1. Tính tất yếu của công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở Việt Nam	104
10.2.2. Nội dung công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở Việt Nam	105
Bài 11: Hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam (Số tiết: 2 tiết)	110
11.1. Khái quát và nội dung hội nhập kinh tế quốc tế	110
11.1.1. Khái niệm và sự cần thiết khách quan hội nhập kinh tế quốc tế	110
11.1.2. Nội dung hội nhập kinh tế quốc tế	111
11.2. Tác động của hội nhập kinh tế quốc tế đến quá trình phát triển của Việt Nam	111
11.2.1. Nội dung hội nhập kinh tế quốc tế	111
11.3. Phương hướng nâng cao hiệu quả hội nhập kinh tế quốc tế trong phát triển của Việt Nam	113
11.3.1. Nhận thức sâu sắc về thời cơ và thách thức do hội nhập kinh tế quốc tế mang lại	113
11.3.2. Xây dựng chiến lược và lộ trình hội nhập kinh tế phù hợp	114
11.3.3. Tích cực, chủ động tham gia vào các liên kết kinh tế quốc tế và thực hiện đầy đủ các cam kết của Việt Nam trong các liên kết kinh tế quốc tế và khu vực	114
11.3.4. Hoàn thiện thể chế kinh tế và luật pháp	115

11.3.5. Nâng cao năng lực cạnh tranh quốc tế của nền kinh tế	115
11.3.6. Xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ của Việt Nam	115
Câu hỏi, bài tập	115
Bài tập cuối chương	116
Tài liệu tham khảo	117

Các từ viết tắt

TT	Từ viết tắt	Ý nghĩa của từ
1	CNXH	Chủ nghĩa xã hội
2	CNTB	Chủ nghĩa tư bản
3	XHCN	Xã hội chủ nghĩa
4	GCCN	Giai cấp công nhân
5	CNTBDQ	Chủ nghĩa tư bản độc quyền
6	CNH, HĐH	Công nghiệp hoá, Hiện đại hoá

Một số thuật ngữ

TT	Thuật ngữ	Diễn giải ý nghĩa
1	Hàng hoá	Là sản phẩm của lao động, có thể thoả mãn nhu cầu nào đó của con người thông qua trao đổi, mua bán.
2	Giá trị sử dụng của hàng hoá	Là công dụng của sản phẩm, có thể thoả mãn nhu cầu nào đó của con người.
3	Giá trị	Là lao động xã hội của người sản xuất hàng hoá kết tinh trong hàng hoá
4	Giá trị thặng dư	Là một bộ phận giá trị mới dôi ra ngoài giá trị sức lao động do công nhân tạo ra, là kết quả của lao động không công của công nhân cho nhà tư bản.

5	Thị trường	Là tổng hoà nhữn quan hệ kinh tế, trong đó nhu cầu của các chủ thể được đáp ứng thông qua việc trao đổi, mua bán với sự xác định giá cả và số lượng hàng hoá, dịch vụ tương ứng với trình độ phát triển nhất định của nền sản xuất xã hội.
6	Tích lũy tư bản	là sự chuyển hoá một phần giá trị thặng dư thành tư bản
7	Độc quyền	là sự liên minh giữa các doanh nghiệp lớn, có khả năng thu tóm việc sản xuất và tiêu thụ một số loại hàng hoá, có khả năng định ra giá cả độc quyền, nhằm thu lợi nhuận độc quyền cao

Mở đầu

Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin được tập thể giảng viên thuộc bộ môn Khoa học xã hội biên soạn nhằm phục vụ cho việc giảng dạy của giảng viên và học tập của sinh viên Trường Đại học Công nghệ thông tin và Truyền thông - Đại học Thái Nguyên. Tập bài giảng này được biên soạn theo nội dung đề cương chi tiết học phần Kinh tế chính trị Mác – Lênin ở trình độ đại học.

Nội dung tài liệu cung cấp cho sinh viên các kiến thức cơ bản cốt lõi của kinh tế chính trị trong bối cảnh phát triển của đất nước và thế giới ngày nay. Trên cơ sở đó, giúp sinh viên hình thành tư duy, kỹ năng phân tích đánh giá, nhận diện bản chất của các quan hệ kinh tế trong phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, qua đó hình thành lập trường, ý thức hệ Mác - Lênin. Nội dung tài liệu gồm 6 chương:

Chương 1. Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của kinh tế chính trị Mác - Lênin

Chương 2. Hàng hoá, thị trường và vai trò của các chủ thể tham gia thị trường

Chương 3. Giá trị thặng dư trong nền kinh tế thị trường

Chương 4. Cạnh tranh và độc quyền trong nền kinh tế thị trường

Chương 5. Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và các quan hệ lợi ích kinh tế ở Việt Nam

Chương 6. Công nghiệp hoá, hiện đại hoá và hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam

Mặc dù tập thể tác giả đã dành nhiều thời gian và công sức để biên soạn, song khó tránh khỏi thiếu sót nhất định. Chúng tôi trân trọng và cảm ơn các ý kiến đóng góp của các nhà khoa học, đồng nghiệp và bạn đọc, hy vọng lần tái bản lần sau, bài giảng sẽ được hoàn thiện hơn.